

BUDAPEST, III. KERÜLET, TARHOS UTCA 86. (HRSZ. 21839/2)

Lakóházak építése

Lelőhely-azonosító: 62642, 72911

KULCSSZAVAK: római kor, település, épület?, szabadtéri kemence, árok, középkor, szórvány

BUDAPEST, DISTRICT III, 86 TARHOS STREET (PLOT NO. 21839/2)

Construction of residential buildings

Site IDs: 62642, 72911

KEYWORDS: Roman Age, settlement, building?, earth oven, ditch, Middle Ages, stray finds

Az Üröm-hegy déli lejtőjén, az Ürömhegyi úttól keletre, a Bécsi utat és a Tarhos utcát összekötő, 221×166 méteres építési terület déli, Bécsi úti része le lett választva. Az ott épülő két lakóház megfigyelését Némethné dr. Fényes Gabriella végezte, negatív eredménnyel (BTM A ltsz. 8756-2020). Közvetlen környezete az utcában végzett csatornázástól (Budai Balogh 2015) eltekintve kevésbé kutatott, de tágabb környezetében (Tarhos utca, Szőlővész utca, Bécsi út) római településmaradványok ismertek. A telek nagyobb része korábban beépítetlen volt, mindössze a Tarhos utca felőli épületnél (3/A tömb) figyelhettünk meg modern kori bolygatást.

2021. április 29 – október 1. között a Tarhos utcához számozott 22×94 méteres területen folyt földmunka. A kétszintes épületek alapincézés nélkül, sávvalapozással épültek. Az épületek helyén a dél felé lejtő felszínbe vágva 1–1,5 méter mély bevágásokkal alakították ki az 50 cm széles, 70–100 cm mély alapárkok indítási szintjét.

A füves, lágyszárú növényzettel borított felszín az építési területen a Bécsi úttól (120 mBf) 129–141 mBf között nagyjából egyenletesen emelkedett. A bevágásokban többfázisú, lejtőmozgással kialakult lerakódás látszott. A felső, Tarhos utca felé eső telekrészen (3/A

On the southern slope of Üröm Hill, east of Ürömhegyi Road, a 221 × 166 m construction area connecting Bécsi Road and Tarhos Street was divided, and the southern section along Bécsi Road was separated. The monitoring of the two residential buildings constructed there was carried out by Dr. Gabriella Némethné Fényes, with negative results (BHM A Inv. no. 8756-2020). The immediate surroundings are poorly researched, apart from sewer construction works carried out in the street (Budai Balogh 2015), but in the wider area (Tarhos Street, Szőlővész Street, Bécsi Road) Roman settlement remains are known. Most of the plot had previously been undeveloped; only at the building fronting Tarhos Street (block 3/A) could modern disturbance be observed.

Between April 29 and October 1, 2021, earthworks were carried out on a 22 × 94 m area assigned to Tarhos Street. The two-storey buildings were constructed without basements, on strip foundations. At the building locations, 1–1.5 m deep cuts were made into the south-sloping surface to establish the starting level of 50 cm wide, 70–100 cm deep foundation trenches.

The grassy surface with herbaceous vegetation rose relatively evenly across the site from Bécsi Road

tömb) a modern kori szénszemcsékkel keveredett, 60–80 cm vastag, feketésbarna humuszos homok alatt változó vastagságú (20–70 cm), sárgásbarna, durva homok jelentkezett. Ez a két homokos réteg sötét szürkésbarna, 50–60 cm vastag kőzetlisztes agyagot fedett, amely 160 cm vörösesbarna, sárgásbarna kőzetlisztes agyagos átmenet után sárgásfehér, meszes agyag altalajba váltott.

A lerakódási fázisok között az Üröm-hegy nyugati lejtőjén máshol megfigyelt éles elválást, csúszási síkot csak a 3/A tömbnél, a legfelső rétegek között figyelhetjük meg. A tömb területén több nagy, modern, szemetes, illetve faszenes, hamus, salakos betöltésű gödör volt.

A lejtő irányában a süllyedő rétegek hullámozó vastagsággal, de végig követhetőek voltak.

A 3/B tömb keleti felén, a vörösesbarna homokos réteg alatt kisebb sziklatömbök jelentek meg. A lecsúszott anyag feltorlódása miatt a 2/A tömbnél sziklatörmelések, tetején laza, sárga homokos kitöltésű mélyedés látszott, ami megszakította az alsóbb, humuszosodott réteg folytonosságát. A homokos kitöltés a 2/A és a 2/B közti, érintetlenül hagyott telekrészen kifutott, elvékonyodva még a 2/B déli végén figyelhetjük meg újra.

A 2/B tömbnél a sötétbarna humuszos homokra további 80 cm vastag, sötétbarna, humuszosodott homokrétteg csúszott. A tereplejtés nagyjából a mainak megfelelő irányú lehetett, esetleg a mostani északkelet–délnyugatitól déli irányba kissé eltért.

A megfigyelések során három helyszínen bukkantak fel régészeti jelenségek. A 3/B épület területén a felszín alatt, az altalajba ásva a munkagödör keleti sarkánál egy földbe rakott kövekből álló, vonalas konstrukció (fal?) (1. kép) került elő. A 40–50 cm széles, kb. három méter hosszan követhető, a felszíntől 50 cm mélységig leásott objektum felső 20 centiméterében csak a modern humusz látszódott. A kövek között *tegulat*-töredék is volt. A lavírsík kialakításakor 11×10 méteres területen, 0–1,8 m mélységig szedték le a talajt. Az altalaj az északkeleti gödörfaltól öt méterre érte el a lavírsíkot, a déli felében feltöltés történt. A munkagödör északkeleti falából egy 180 cm széles, hat méter hosszan követhető árok folytja jelent meg. (2. kép) Betöltése szenes, agyagos, kődarabokkal kevert, sötét szürkésbarna, kőzetlisztes agyag. Római kori edénytöredékek, illetve rábontáskor *tegulat*-töredékek kerültek elő. Az árok északnyugati irányba kissé ívelődött.

A 2/A tömb területén 17×12 méteres felületen, 0–1 méter mélységig bevágott lavírsík az északnyugati faltól négy méter után érte el az altalaj szintjét. Az árok folytja itt is megjelent, és öt méter széles, a felszíntől 1,8

(120 a.B.S.l.*) to 129–141 a.B.S.l. Within the cuttings, multilayered deposits formed by slope movement were observed. In the upper part of the site (block 3/A), beneath a 60–80 cm thick dark brown humic sand mixed with modern charcoal particles, a 20–70 cm thick yellowish-brown coarse sand layer appeared. This was underlain by a 50–60 cm thick dark greyish-brown clay layer rich in rock flour, which transitioned through a 160 cm thick reddish-brown to yellowish-brown clay zone with rock flour into a yellowish-white calcareous clay subsoil.

Clear separation surfaces and slip planes, elsewhere observed on the western slope of Üröm Hill, were only documented in block 3/A between the uppermost layers. Several large modern waste pits containing ash, charcoal, and slag were recorded in this area.

Down the slope, the sedimentary layers remained traceable with varying thickness.

On the eastern side of block 3/B, smaller rock blocks appeared beneath the reddish-brown sandy layer. Due to the accumulation of slumped material, a depression filled with stony debris and loose yellow sand was observed in block 2/A, interrupting the continuity of the lower humic layer. This sandy fill tapered out in the undisturbed area between blocks 2/A and 2/B and reappeared at the southern end of 2/B.

In block 2/B, an additional 80 cm thick dark brown humic sand layer had slid onto the existing humic soil. The slope direction likely corresponds roughly to the present one, possibly slightly deviating from the current northeast–southwest orientation toward a more southerly inclination.

During the monitoring, archaeological features were brought to light at three locations. In block 3/B, in the eastern corner of the excavation, a linear construction made of earth-set stones (possibly a wall) was unearthed beneath the surface within the subsoil. (Fig. 1) The 40–50 cm wide feature, traceable for approximately three metres and cut to a depth of 50 cm, had its upper 20 cm sealed by modern humus. Tile fragments (*tegulae*) were found between the stones. During formation of the working platform, an 11 × 10 m area was stripped to a depth of 0–1.8 m. The subsoil was reached five metres from the northeastern trench edge, while the southern part was filled. From the northeastern wall of the excavation, a 180 cm wide trench traceable over six metres was identified. (Fig. 2) Its fill consisted of dark greyish-brown clay mixed with rock flour as well as charcoal, clay, and stone fragments. Roman pottery fragments and, during re-excavation, *tegula* fragments

* above Baltic Sea level

1. kép: A fal vagy köves objektum a 3/B tömb keleti metszetfalában (Fotó: Gyenes Gábor)
 Fig. 1. Wall or stone feature in the eastern section wall of Block 3/B (Photo by Gábor Gyenes)

méteres mélységig ért le. Néhány kő- és *tegulat*öredék volt benne. Fölötte a metszet tisztításakor a bolygatatlan humuszos rétegből római kori edény- és *tegulat*öredékek mellett egy középkori edény töredéke is előkerült.

A telek északnyugati oldalán a Tarhos utca felől épített szolgalmi út megfigyelésének lezárása után meglepetésszerűen kiásott három méter széles bevágásban két méteres mélységig mélyítettek. A 3/B tömb délnyugati oldalával egy vonalban, a felszíntől számított 70-130 cm között egy kemence kontúrja látszódott. (3. kép) Az objektumot humuszos réteg fedte. Rábon-táskor a hamus betöltés alól, a sütőfelületről *tegulat*öredékek kerültek elő. A kemencéhez tartozó objektum helyzetét nem sikerült meghatározni. Mivel a metszet-

were recovered from here. The trench curved slightly toward the northwest.

In block 2/A, a 17 × 12 m surface cut to a depth of 0–1 m reached the subsoil four metres from the north-western wall. The trench feature also appeared here, extending five metres wide and reaching a depth of 1.8 m. A few stone and *tegula* fragments were found. Above it, cleaning of the section revealed Roman pottery and *tegula* fragments from the undisturbed humic layer, along with a medieval pottery sherd.

On the northwestern side of the plot, a three-metre-wide cut made for a service road unexpectedly exposed a feature at 70–130 cm depth along the south-western edge of block 3/B: the contour of a kiln. (Fig. 3) The feature was covered by a humic layer. Upon exca-

2. kép: Az árok tisztítás közben a 3/B tömb lavírsíkján (Fotó: Gyenes Gábor)

Fig. 2. Trench during cleaning on the working level of Block 3/B (Photo by Gábor Gyenes)

3. kép: A kemence a közlekedő metszetfalában (Fotó: Gyenes Gábor)

Fig. 3. Oven in the section wall of the passageway (Photo by Gábor Gyenes)

falban sem észak, sem dél felé nem folytatódott, szerencsés esetben a szomszéd telek alá nyúlhatott át. Bár valószínűbb, hogy a földmunkával megbolygatott területre esett.

A Tarhos utca 86. alatti építkezések megfigyelése alatt három objektumot (árok, fal és kemence) sikerült azonosítanunk, valamint szórvány római kori és középkori kerámiatöredékek kerültek elő. A régészeti jelenségek egy eddig ismeretlen településhez tartoznak.

RÉSZTVEVŐK: Gyenes Gábor régésztechnikus

Gyenes Gábor

vation, *tegula* fragments were recovered from the ash fill and the firing surface. The full extent of the feature could not be determined; it did not continue in the section wall either north or south, and may either extend onto the neighbouring plot or lie within previously disturbed ground.

During the monitoring of construction works at 86 Tarhos Street, three archaeological features (a ditch, a wall, and a kiln) were identified, along with scattered Roman and medieval pottery fragments. The features belong to a previously unknown settlement.

CONTRIBUTORS: Gyenes Gábor (archaeological field technician)

Gábor Gyenes

Irodalom

- Budai Balogh 2015 • Budai Balogh, Tibor: Topográfiai kutatások az aquincumi településkomplexum vonzáskörzetében. *Aquincumi Füzetek* 21 (2015) 74–107.
- BTM A Itsz. 8756-2020 • Némethné Dr. Fényes, Gabriella: Budapest III. kerület Bécsi út 455-457. Megfigyelési jelentés, 2020. Budapesti Történeti Múzeum Adattár, Dokumentációs gyűjtemény Itsz. 8756-2020

References

- Budai Balogh 2015 • Budai Balogh, Tibor: Topográfiai kutatások az aquincumi településkomplexum vonzáskörzetében (Topographic research in the catchment area of the settlement complex of Aquincum). *Aquincumi Füzetek* 21 (2015) 74–107.
- BHM A Inv. no. 8756-2020 • Némethné Dr. Fényes, Gabriella: Budapest III. kerület Bécsi út 455-457. Megfigyelési jelentés, 2020 [Budapest, District III, 455-457 Bécsi Road. Monitoring report, 2020]. Budapest History Museum Archive, Documentation Collection Inv. no. 8756-2020